

Lisää asiantuntemusta terveydenhuoltoon:

Selkäydinvammaa ei oikein tunneta

Kaikkialla maailmassa tapahtuu aurinkoisina kesinä enemmän selkäydinvammaan johtavia tapaturmia kuin talvikaudella tai huonoina kesinä. Australiassa talvikuukausina - jolloin eteläisellä pallonpuoliskolla on kesä - ja Suomessa suvella.

Aiheuttajina ovat sellaiset liikenne-, putoamis- tai sukellustapaturmat, joissa selkäranka murtuu niin, että selkäydin vaurioituu. Maastopyöräilyn suosio ja muu vapaa-ajanvietto näkyy tapaturmissa. Myös päihteet - ja Amerikassa väkivalta - ovat mukana selkäydinvammoissa. Tulehdukset, kasvaimet ja erityyppiset verisuoniperäiset ongelmatilanteet voivat myös vaurioittaa selkäydintä.

Näin kertoi kuutisen vuotta sitten perustetun Selkäydinvammasäätiön hallituksen puheenjohtaja, lääkäri **Antti Dahlberg** Fysin fysioterapeuteille järjestämässä Neurologisen kuntoutuksen erityiskoulutuksessa.

Pyörätuolilla vauhdikkaasti kelaava Dahlberg tietää omakohtaisesti mistä puhuu, sillä hän vammautui itse 33 vuotta sitten ja on tehnyt jo vuosien ajan aktiivisesti töitä selkäydinvammaisten tilanteen parantamiseksi.

- Vuosien mittaan on tapahtunut hyviä asioita - vielä 1970-luvullahan nuoretkin selkäydinvammutuneet saattoivat joutua vanhainkotiin, kun muuta paikkaa ei ollut. Parannettavaa on kuitenkin edelleen. Tämä johtuu osittain siitä, että vaikka 100 ihmistä saa Suomessa vuosittain vamman, meitä on kaikkiaan vain noin 3000.

Tämä tarkoittaa sitä, että monet lääkärit ja fysioterapeutit eivät joudu kovinkaan usein tekemisiin selkäydinvamma-asioiden kanssa. - Ne jäävät heille vieraksi varsinkin, kun kyseessä on vaurion laadusta riippuen hyvin erilainen kirjo oireita ja ongelmia. Liikuntavamman lisäksi vaurio selkäytimessä aiheuttaa monien elinten toimintahäiriön. Tämän elimistön muuntuneen fysiologian tuntemisen ja huomioon ottamisen tulisi olla selkäydinvammaisten hoidon perusta.

ASIA-kartoitus apuna kliinisessä työssä

Dahlberg toivoo, että selkäydinvammapotilaan vaurion laadun kartoittamiseen ja neurologien tilanteen muu-

toksien seurantaan kehitetty kansainvälinen ns. ASIA-tutkimus tulisi kliinisessä potilastyössä tutummaksi. - Kyseessä on hyvä käytännön apu, sillä potilaan tilanne selviää lomakeesta yhdellä silmäyksellä.

Tutkimuksessa testataan ihon tunto sekä terävälle että kevyelle kosketukselle jokaisen selkäytimen hermojuuren hermottomalta alueelta. Lisäksi arvioidaan useiden ylä- ja alaraajojen lihasten voima. Peräaukon tunnon ja suljelijalihastoiminnon perusteella arvioidaan, onko vamma täydellinen vai osittainen. Tunto- ja lihastestausarvoista saadaan kokonaispistemäärä, joka kuvastaa selkäytimen vaurion määrää.

Dahlberg korostaa, että hermovamma voi olla eri kohdassa - ylempänä tai alempana - kuin varsinainen murtuma. Niinpä murtuman diagnoosi ei välttämättä kerro vammatasoa. Myös hermostollisen vaurion taso määritellään ASIA-tutkimuksella. - Käytännössä tasoksi ilmoitetaan se ylin selkäytimen jaoke, jossa vammautuneella on normaalit sekä lihas- että tuntotoiminnat. Kaulaydin merkitään kirjaimella C (kahdeksan jaoketta), rintaydin T (kaksitoista jaoketta), lanneydin L (viisi jaoketta) ja ristiydin S (viisi jaoketta).

Nykyisessä käytännössämme selkäydinvamma mielletään Dahlbergin mukaan lähinnä liikuntavamaksi, mistä syystä sitä käsitellään vain kuntoutuslakien perusteella ja vamman aiheuttamat muut seuraamukset hoidetaan ongelmien ilmaantuessa vaihtelevasti perusterveydenhuollossa tai keskussairaالاتasolla ilman säännöllisiä kontrolleja. Ongelmana hajautetussa hoidossa on, ettei mikään taho pysty vastaamaan kokonaisvaltaisesta hoidosta.

- Meillekin olisi hyvä perustaa selkäydinvammaisten koko elämän aikaista hoitoa ja seurantaa varten selkäydinvammapoliklinikoita, joiden väestöpohjan tulisi olla vähintään miljoona asukasta. Esimerkiksi Ruotsissa tällaisia yksiköitä on kuusi, Tanskassa kaksi ja Norjassa kolme. Aja-

Pyörätuoli on oikeastaan ystävä

Pyörätuoli on hyvä apuväline ja oikeastaan ystävä. Uusia olottuvuuksia liikkumiseen selkäydinvammaisen voi saada mönkijällä tai moottorikelkalla. Lähimmäs luontoa pääsee kuitenkin kanootilla ja hiihto- tai laskettelukelkalla. Ensimmäinen Selkäydinvammasäätiön järjestämä luontoleiri pidettiin 12.-16.9.2007 Saimaalla, Rantasalmen lomakylässä. Katso lisää: www.selkaydinvamma.fi